

Az erdőlésről. I.

Irta: Roth Gyula.

Az Erdészeti Lapok 1939. évi március havi füzetében két közlemény jelent meg, amelyek az erdőléssel foglalkoznak. Legyen szabad ezek nyomán — ha nagy késéssel is — egynehány megjegyzést fűznöm ehhez a kérdéshez.

A cikkek olvasása alkalmával örültem annak, hogy az „erdőlés, áterdőlés“ szavak visszahódítják régi helyüket, melyet *Illés* és *Vadas* évtizedekkel ezelőtt biztosítottak nekik és ahonnan mások — véleményem szerint helytelenül és ok nélkül — ki akarták szorítani őket. Örömem, úgy látszik, korainak bizonyult.

Érdekes, hogy evvel a két szóval a sors époly mostohán bán el, mint az erdőléssel magával, amely — bár az erdőgazdaságnak legsajátosabb és nélkülözhetetlen munkája, — még ma is távol áll hazánkban az őt megillető és a magyar erdőgazdaság érdeke szerinti szereptől.

Az erdőműveléssel foglalkozó magyar szakkönyveink szerzői: — *Illés*, *Vadas* és magam — teljes egyetértéssel használják ezeket a szavakat, mind a kettőt felváltva. *Illés* inkább az „áterdőlés“ alakot, *Vadas* inkább az „erdőlés“ alakját. Hogy a régi magyar erdészeti irodalomban — *Illés* előtt — használták-e már, nem tudom, nem volt alkalmam arra, hogy utána járhattam volna. *Illés* 1870 óta használja azokat, tehát legalább hetven éve szerepelnek a magyar erdőgazdaságban és az irodalomban. A gyérités szót, tudomásom szerint, *Kaán Károly* használta először 1905-ben (Erd. Lapok 623. old. „Erdőgyérités“) és bevitte a hivatalos használatba is.

A magam részéről már ismételtelen kifejtettem felfogásomat erről a kérdésről (Erdőműveléstan: II. 875, Erdészeti Lapok 1914. 321. old. és másutt is). Legyen szabad — tekintettel arra, hogy legutóbb *Krippel Móric* is lándzsát tört a gyérités szó mellett,¹ röviden visszatérnem rá.

Régebben — a *Vadassal* való beszélgetések nyomán — magam is érdeklődtem az erdőlés szó után Erdélyben. Azt találtam, hogy „szedegetést“, „itt-ott való fagyújtést“ értettek alatta, sőt lopkodást is. Sehol nem találtam annak nyomára, hogy nagyobb mértékű fahasználatra, pláne tarvágásra alkalmazták volna, amint *Krippel* kívánja.

Ez egyezik avval, amit *Illés* is és *Vadas* is mond. Kétségtelen, hogy eredetileg nem jelenthette a mai értelmében vett munkát, mert azt akkor még nem is ismerték. De az is kétségtelen, hogy olyan munkát jelentett a szó, amelyet csak rendszeressé kel-

¹ Adatok a helyes magyar erdészeti szaknyelvhez, 49. o.

lett tenni, hogy elérkezzünk a mai fogalomhoz. Már *Illés* hivatkozik *Fogarasi*: „A magyar nyelv szótárá“-ra (l. c. 206), amelynek értelmében a szó azt jelenti: „erdőt vág vagy az erdő fáinak száraz ágait tördeli. Innen ágerdülő, azaz száraz ágat szedő“.

Vadas is hivatkozik *Czuczor és Fogarasi* szótárára és *Szinnyei*: „Magyar tájszótár“-ára (Erdőművelés, II. kiadás 447). „Legkevésbé terjedt el az erdölés szó, pedig véleményem szerint ez a legmegfelelőbb, mert benne van a magyar nyelv szókincsében, ma is élő szó a nép nyelvén. Többé-kevésbé hasonló fogalom kifejezésére használják is: a Csallóközben, Udvarhely és Háromszék vármegyében“.

Ha azért akarnók kiküszöbölni a szót, mert a német megfelelő szónak fordítása, akkor sok más szót is ki kellene gyomlálnunk a szakszótárunkból; hogy csak egy-kettőt említsek: tarvágás (*Kahlhieb*), vágásrend (*Hiebsordnung*) stb., ezeket pedig *Krippel* sem említi a kiküszöbölendők között.

Akinek egyébiránt az a kifogása hogy német fordítás, annak nem lehet ellenvetése az „erdölés“ alakkal szemben, mert az ennek szószerint megfelelő német ige egyáltalán nem használatos sem a „forsten“, sem a „walden“ alakban.

Hogy laikusok értik-e vagy nem, az szakbeli szónál nem nyomhat a latban, lépten-nyomon meggyőződhetünk arról, hogy laikusok és más szakbeliek, még rokon szakmabeliek is, nem értik meg a mi szakkifejezéseinket.

A „gyérités“ szóval szemben nagyon komoly aggodalmam van és pedig az, hogy nemesak a laikusokat, de saját szaktársainkat is félrevezeti. A logika törvényei szerint a „gyérités“ végrehajtva „gyér“ erdőre kell, hogy vezessen.²

Hogy szaktársaink tényleg így értelmezik, azt mutatják azok a példák, amiket a későbbiekben fel akarok említeni, de mutatja *Krippel Móric* példája is, aki ezt írja (l. c. 50. o.) „Az állomány nevelő, már jövedelmet adó gyérités célja az állomány sűrűségének, vagy főként záródásának a csökkentése“. Ime, a gyér erdőre való törekvés mint főcél! a gyérités névnek természetes és logikus következménye.

Készséggel elismerem, hogy ennek a hibás értelmezésnek talán magam is oka lehettem, mert — bár nem használtam a gyérités szót — régebbi írásaimban ismételten hangoztattam, hogy nem szabad visszaradni szükség esetén a záródásnak megbontásától. Igaz, mindig hozzátettem, hogy ez a megbontás csak rövid időre szólhat. De hangsúlyozottan kiemeltem azt is, hogy az a

² *L. Krippel*: 56. o. *Räume* = gyéres, ritkás. Ugyanaz a szó! A német *Räume* egyébiránt ugyancsak gyér erdőt jelent, minőségileg is gyéret, bárán mondhatnók rá: eseplesz! Rendesen összefoglalják ezt a két szót: *Räumen* und *Blössen*. (Gyéresek és tisztások.)

k. h.-kénti 1—2—3 m³, ami régebbi gazdasági terveinkben áterdölési faanyag címén szerepel, korántsem elég, ennél jóval többet lehet, sőt kell is vágnunk.

Bevallom, magam is megijedtem, amikor azt kellett tapasztalnom, hogy az erősebb erdölés propagálására irányuló törekvéseimnek mily nem várt visszhangja támadt.

Majd mindenki csak azt olvasta és értette ki szavaimból, hogy sokat kell vágni és a záródást meg kell bontani.

Hogy ugyanakkor azt hirdettem: gondosan meg kell válogatnunk, mit vágunk és a fősúlyt ne arra fektessük, mit és mennyit vágunk, hanem elsősorban azt nézzük, *mit kell lábon hagynunk* és csak azt vágjuk, amit a lábon hagyott fák érdeke megkövetel; hogy továbbá mindenütt, ahol hézagot kellett szakítanunk az uralkodó állományba való belevágással, ott hagyjuk meg az elnyomott anyagot mind, a záródás, az ágtisztulás, a talajvédelem érdekében: azt, sajnos csak kevés szaktársunk méltatta figyelemre! Sőt nem egyszer hallottam, hogy az elnyomott anyag bennhagyása bolondság, mert ugyan mi legyen azokból az elcsökött fákból?

Legyen szabad felsorolnom egynéhány tényleges példát.

A likavai erdölési kísérleti területekről³ két ízben közöltem adatokat (Erdészeti Kísérletek 1908. 3—4 f. 75. o. és 1914. 1—2 f., 104. o.), ezek szerint a k. h.-kénti eredeti 382 m³-ből 1907-ben kivágtunk 64 m³-t, 1910-ben 40 m³-t, időközben még száraz vagy lehajlott törzseket, 1908-ban 4 m³, 1912-ben 2 m³. Összesen 110 m³-t.

Erre hazánk erdőgazdaságának egyik irányadó kiváló képviselője azt mondta, hogyha úgy gyéritenők erdeinket, ahogyan *Roth Gyula* akarja, már nem volna erdő Magyarországon.

Kérdeztem tőle, látta-e már a likavai területet? „Nem látam“ — volt a felelet! Hát akkor mire alapítja a fenti véleményt? „Olyan erdő, amelyikből k. holdanként 110 m³-t kivágtak és ahol a záródást már az első belevágással leszállították 0.7—0.8-re, az csak kirabolt, tönkretett erdő lehet!“ Kérésemre — bár nehezen — rászánta magát, hogy azt a „kirabolt“ állományt megtekintse. Az eredmény az volt, hogy kétségbevonta az adatok helyességét, azt mondta, nem lehetséges, hogy ebből az erdőből alig egy-két évvel azelőtt k. h.-ként 110 m³-t kivághattak volna. Tény, hogy az erdő teljes záródásban pompázott, a talajon csak itt-ott volt látható *Oxalis*, kevés *Viola* és néhány gyenge *Fragaria*, páfrányok, semmi egyéb. Ennek az állománynak a képét, ott véve fel, ahol a legerősebb, még a 110 m³-t is meghaladó volt a belevágás, ahol a talajon bőven volt *Oxalis*, de tisztán csak *Oxalis*, közöltem „Erdőmű-

³ Az első belevágás alkalmával felvett képet, amelyen a kivágott faanyag is látható, közöltem az Erdőműveléstan-921-ik oldalán.

veléstan“-om 419-ik oldalán. A felvételt egy évvel a második belevágás után készítettem 1911-ben.⁴ Ugyanezt az erdőt bemutattam — ha jól emlékszem 1912-ben — *Muzsnay Gézának*, aki azt mondta rá: „Ha nem tudnám, hogy ebből az állományból már 110 m³-t kivágtak, azt mondanám, záródása teljes, de mert tudom, 0.9-et mondok“.

Eszembe jutott *Heck* német erdőmester, a „freie Durchforstung“ hirdetője, aki kiváló gondnal dolgozta meg állományait és ugyancsak azt panaszkolta, hogy az adelsbergi kísérleti területére azt mondta egyik német szakbeli kiválóság: „Ilyen áterdőlés az erdő kivégzését jelenti.“ („*So durchforsten heißt den Wald hinrichten*“.) *Heck* még sok évvel később is külön élvezettel mutatta be látogatóinak a „kivégzett“ erdőt, ez volt a legszebb és legértékesebb állománya. Sohasem mulasztotta el a bemutatásnál: Uraim! ez a kivégzett erdő! („*Das ist der hingerichtete Wald*.“)⁵

Közben azonban elment a híre — nyilván kiváló szaktársunk fenti nyilatkozata nyomán — a *Roth*-féle erdőlésnek,⁵ olyan értelemben, hogy az az erdő kirablását jelenti.

Egyik kiváló kollégánk magánuradalomban levő egyik erdőlési kísérleti területéről fényképfelvételt készített. A sorozat egyik területén állott eredetileg egy darab csúnya, terpeszkedő, vén böhönc, amelyet szívesen kikerültem volna a terület kitűzésénél, de nem volt rá lehetőség, (nagyon nehezen lehet 50 × 50 m négyszögben egyenletes állományt találni!), bele kellett vennem a területbe, viszont természetes, hogy menten ki is vágtam. Annak helyén hézag maradt, amely később is csak lassan és tökéletlenül tudott záródni. Kevéssel a kivágás után éppen ebbe a lyukba fotografált bele frissiben kartársunk, mert ebben látta a *Roth*-féle erdőlés jellemző sajátosságát!

Másik kiváló kollégánk egy ízben a fehér asztal mellett gyengéden, szemmel látható restelkedéssel bevallotta nekem, hogy ő ugyan nagyon szeret engem, de azért úgy egész meggyőződéssel mégsem tudja helyeselni azt az elvémet, hogy mindig a legszebb törzseket akarom kivágnai az áterdőlés során, még hozzá sokat! Arra a meglepett kérdésemre, hogy mikor és hól mondtam

⁴ Ez volt akkor egyedüli nagyobbzabású területünk.

⁵ Megjegyzem, hogy magam sohasem használtam ezt a kifejezést és az erdőlésnek részéről propagált eljárását sohasem hoztam kapcsolatba nevemmel, mert nem is én találtam ki. Elsősorban *Heck*-et követtem, de az eljárás többé-kevésbé azonos a *Salisch*, *Michaelis*, *Vogel*, *Erdmann*, *Huffel*, *Cuif* és mások, vagy a dánok eljárásával, sőt az Erdészeti Kutató Intézetek Nemzetközi Szövetsége részéről „*Hochdurchforstung*“ „*éclaircie par le haut*“ neve alatt elfogadott rendszerrel, amelyek alapelveikben mind megegyeznek, csak a kivétel részleteiben vagy az előírás szavaiban mutatnak eltérést.

vagy írtam én olyant, amiből ezt az elvet lehetne kiolvasni, feleletet nem kaptam. „Ugy hallotta!“

A legeifrőbb esetet egyik kiváló erdőigazgatónk mesélte nekem nemrégiben. Kerületében valaki erdőlés címén tényleg kirabolta az erdőt, amiért kb. másfélszázezer pengő bírságra ítélték; ezt az összeget végeredményben kb. félszázezerre mérsékeltek. A felelősségrevonás alkalmával az illető azzal védekezett, hogy Roth-féle rendszerrel dolgozott.

Ne méltóztassék rossz néven venni, ha azt mondom, ebben a szomorú esetben a legszomorúbb az, hogy mindazok, akiknek dolguk volt ezzel az ügyvel, elhitték símán, hogy a Roth-féle erdőlés erdőpusztítást jelent. Senkisésem találta szükségesnek, hogy megkérdezte volna, én magam mit szólok hozzá, aki az egész ügyről semmit sem tudtam.

Tisztelettel felkérem szaktársaimat, hogyha ilyen eset tudomásukra jut és valaki a saját visszaéléseit az én nevemmel óhajtja fedezni, legyenek szívesek engem értesíteni, mert nem tudományos vitákról, rendszerekről volt itt szó, hanem egyszerűen szándékos és tudatos visszaélésről. Erdőlési kísérleti területeimet nyugodt lelkiismerettel és szívesen megmutatom bárkinek, már amennyire azokon tényleg csak a saját elgondolásaim érvényesültek, mert visszaélések vagy tévedések voltak azokon is. Erről mesélhetnék több oldalon keresztül is! Nem egyszer történt, hogy a favágó, mert nem kapta ki a jelölt fákból a kellő métereket, egyszerűen hozzávágott egynéhányat, persze a javából. Egyik erdőlési terület-sorozaton pedig végig kivágták a részemről gondosan kimélt legszebb fákat, mert az uradalom talpfaszállítás vállalt és — téves becslés miatt — a lekötött anyagot másképp összehozni nem tudta.

Ne méltóztassék sokallani, ha még egy esetet felhozok, amely szépen mutatja, hogy mikép keletkezhetnek a veszett hírek.

Egyik felvidéki kb. 65 éves, elég szép tölgyerdőben fellépett a pajzstetű. Az egész erdő eladás alatt állott, egyik vállalatunk hajlandó lett volna megvételre, de csak az esetben, hogyha az erdőnek legalább idős részeit letarolhatja. Felkért, tekintsem meg az erdőt, nem találnám-e megokoltnak a pajzstetű támadása miatt az erdő letarolását. Bejártam az erdőt alaposan, láttam, hogy tényleg van benne pajzstetű elég szépen, bár váltakozó mértékben, de azt is, hogy az állomány eddig az ápolásnak teljesen híján volt. Szakvéleményemben — amelyet egyébiránt óvatosságból beterjesztettem felettes hatóságomhoz is — határozottan elleneztem a tarolást, ellenben szükségesnek jeleztem az okszerű erdőlést, kb. k. h.-ként 25 m³ erejéig. Az állomány túlsűrű volt, az okszerű belevágás a lábon maradt fák fejlődését fokozta volna, egyuttal a bővebb levegőjárás és a pajzstetves fáknak gondos

válogatása a pajzstetű szaporodásának is gátat vetett volna. A lábón maradt anyagtól oly fejlődést lehetett várni, hogy anyagilag is kifizetődött volna az állománynak így való gondozása, igaz, hogy az értékemelkedés, illetve a jövedelem csak 25–30 év múlva érvényesült volna.

A vállalat, az én számításaim alapján, nem találta az üzletet eléggé jövedelmezőnek és elállott a vételtől, annak ellenére, hogy a megbízottja — akire a termelés kivitele várt volna, — nagyon kardoskodott az üzlet mellett azzal, hogy ő szavatolja a kellő jövedelmezőséget. A vállalat vezetőjének arra a kérdésére, hogy mire alapítja ezt a véleményét az én szerényebb adataimmal szemben, választ nem adott, legalább előttem nem. Később tudtam meg a vállalat vezetőjétől, — aki régi barátom, — hogy azt mondta: csak kapja meg a termelési engedélyt a k. h.-kenti 25 m³ alapon, majd gondoskodik ő arról, hogy kihozza a jövedelmet.

Ha ez tényleg megtörtént volna, az erdőnek ez a kirablása is nyilván a Roth-féle erdőlés cégére alatt ment volna, annál is inkább, mert tényleg ott jártam volt!

Nem volna teljes az erről szóló beszámoló, ha el nem mondanám még, hogy pár héttel később találkoztam a vasúton a vállalat említett megbízottjával, aki fölényes örömmel közölte velem, hogy már vágják is az erdőt, még hozzá tarra!

A fenti példák óvatosságra tanítottak, amiért az Erdőműveléstan kézikönyvében igyekeztem úgy megfogalmazni az előírást, hogy a kirablás, a mindenáron való záródásbontásnak gyanuja fel ne merülhessen. Nem ismételhetem meg a könyvnek a 874-ik laptól a 928 lapig terjedő fejtegetéseit, de idézem azt, amit a normális⁶ állományokra mondtam: (1. c. 904. o.) *„Fiatallabb korban, ameddig a hossznövekedés erélyes, a záródást fenntartjuk, ellenben idősebb korban, amikor a hossznövekedés csökken és a fák hízási hajlama kezd uralkodóvá lenni, akkor már óvatosan meglazítjuk a záródást, hogy a vastagsági növekvést fenntartsuk“*, továbbá: (921. o.) *„Hogy a fentiekben vázolt elvek és szabályok szem előtt tartásával tényleg keresztülvitt áterdölések mekkora fatömeget hoztak a záródásnak számottevő megbontása nélkül, ill. csak olyfokú lazítása mellett, amely pár év múlva teljesen eltűnt és újra teljes záródásnak adott helyet, arra felsorolom a következő adatokat“*...

A tanulság: Nem szabad azt hirdetnünk, hogy az erdőlés célja *„főként a záródás megbontása“* és *nem szabad használnunk erre a munkára olyan nevet, amely már magában foglalja az erre a célra való törekvést.*

⁶ Erre a szóra nem tudok jó magyar kifejezést.

Legyen szabad újra és nyomatékosan kiemelnem: normális állományokban kb. a középkorig — ameddig a hossznövekedés erélyes — fenn kell tartanunk a záródást, idősebb korban kezdjük azt lazítani, amivel átvezetjük az állományt a természetes felújításba, vagy a ritkításba, amely mindkettő tényleg megköveteli a záródásbontást. Hibás irányba fejlesztett állományoknál, amilyenekre az Erdőműveléstanban négy típust állítottam fel (901—903), ahol arra kell törekednünk, hogy legalább a legkirívóbb hibákat lecsökkentsük és igyekezzünk az állományt a normálhoz közel hozni, ott rendszeren szükséges lesz a többé-kevésbé erélyes záródásbontás.

A szabályt nem a hibás állományokra, hanem a normálisakra kell felállítanunk, a hibásak adják a szabály alól való kivételeket.

Hozzáteszem, hogy a záródás fenntartása mellett is eléggé tekintélyes fatömeget vághatunk, még hozzá — főkép a fiatalabb korban — sűrű ismétlés mellett, olyan tömegeket, amelyek a régebben előírt k. h.-ként 1—2—3 m³-t jóval meghaladják.

Ez elvezet fejtegetéseim második részéhez.

*

Über die Durchforstung. I. Prof. Gy. Roth.

Nach Ansicht des Verf. entspricht dem deutschen Fachausdruck „Durchforstung“ die von *Vadas* geprägte und gebrauchte ungarische Bezeichnung am besten. Es wird aber darauf hingewiesen, dass Hochdurchforstung nicht unbedingt die Lockerung des Kronendaches bedeute und noch weniger zu Missbräuchen berechtige.

*

Sur l'éclaircie (I), par le Prof. J. Roth.

Le vocable hongrois proposé par *M. Vadas* pour servir d'équivalent à l'expression allemande: *Hochdurchforstung* paraît heureusement choisi; il convient toutefois de remarquer que le terme allemand ne signifie pas nécessairement que la clôture du massif est rompue.

*

About Thinning. I. By Prof. Gy. Roth.

For the translation of the German term "*Durchforstung*" the author suggests the word proposed and used by Prof. *Vadas*, but he emphasizes that even "*Hochdurchforstung*", does not always mean the loosening of the canopy.

